

JAN STA
KOSTKA
—&—
SPOL.

**K OTÁZKÁM POCHYBNOSTÍ TÝKAJÍCÍCH SE STUDIA
NĚKTERÝCH BÝVALÝCH STUDENTŮ NA
PRÁVNICKÉ FAKULTĚ ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY**

Právní posudek

Obsah

Obsah

1. Výchozí situace a cíl právního posudku
2. Zkratky a jiná označení
3. Práva vznikající v souvislosti s vysokoškolským studiem
 - a) *Právo na vzdělání, jeho úprava a rozsah*
 - b) *Práva spojená s ukončením vysokoškolského studia*
4. Možnosti zpochybnění práv vzniklých v souvislosti s ukončením vysokoškolského studia
 - a) *Zásadní podmíněnost práv*
 - b) *Otázka řádného ukončení studia obecně*
 - c) *Otázka řádného ukončení studia specificky ve vztahu k Nesrovnalostem*
 - d) *Institucionální a časová stránka zpochybnění práv*
5. Nedostatky a možné právní následky vadného zpochybnění práv vzniklých v souvislosti s ukončením vysokoškolského studia
 - a) *Nedostatky zpochybnění práv*
 - b) *Možné právní následky vadného zpochybnění práv*
6. Závěry

Článek 1.

Výchozí situace a cíl právního stanoviska

Na Právnické fakultě Západočeské univerzity probíhá dlouhodobě řešení pochybností, které vznikly v souvislosti se studiem některých bývalých studentů. Celý problém bývá charakterizován jako problém odnímání akademických titulů a rušení vysokoškolských diplomů. Pochybnosti, které k úvahám či k realizaci tohoto postupu vedou jsou přitom rozmanité. Hovoří se zejména o tom, že:

- někteří bývalí studenti nejsou schopni doložit absolvování předepsaných zkoušek,
- doba studia některých studentů byla nepřiměřeně krátká,
- nebyly správně obsazeny zkušební komise u státních zkoušek,
- diplomové či rigorózní práce nesplňovaly předepsané požadavky,
- zkoušky se někdy uskutečňovaly v jiném oboru, než na který by student přijat,
- došlo k udělení titulu v oboru, ke kterému neměla škola akreditaci apod.

K popsané situaci byla vyslovena již celá řada právních názorů. Tyto názory jsou přitom jednak často protichůdné a jednak i věcně značně rozmanité. Analyzují se zejména otázky, zda:

- udělení akademického titulu má povahu správního aktu či nikoli, a pokud ano, zda lze takový akt přezkoumat,
- vysokoškolský diplom je osvědčením nebo dokladem o absolvování studia, resp. zda jde či nejde o rozhodnutí orgánu veřejné moci,
- na záležitosti studentů, resp. bývalých studentů lze vztáhnout správní řád či zda je jeho použití v těchto případech vyloučeno a je nutno zůstat vždy v mezích vysokoškolského zákona, apod.

Uvedené názory jsou obecně teoreticky nepochybně zajímavé. Je jim však (a to i navzdory jejich obvykle protichůdnému zaměření) v jejich naprosté většině společné to, že se (poněkud zkratkovitě vyjádřeno) orientují:

- spíše na procesně právní než na hmotně právní stránku věci,
- více méně pouze na veřejnoprávní stránku věci, bez zřetele k jejím soukromoprávním aspektům,
- spíše na řešení následků určitých jevů než na tyto jevy samotné (resp. než na jejich příčiny).

Tento přístup neumožňuje podle názoru zpracovatele tohoto právního posudku posoudit zkoumaný problém v jeho podstatě a dát tak spolehlivou odpověď na otázku, jak a s jakými právními následky v uvedených případech, které nastaly, postupovat. S ohledem na tuto skutečnost proto tento posudek v nastoupeném kursu úvah nepokračuje. Jeho cílem je posoudit vzniklou situaci a možnosti jejího řešení z jiného pohledu, a to z takového, jehož objasnění je teprve předpokladem posouzení toho, zda shora uvedené analýzy vůbec mají smysl či nikoli. Tento cíl konkrétněji vyjádřeno znamená posoudit:

- jaká práva a kdy v souvislosti s vysokoškolským studiem vznikají,
- zda a případně jak lze dosáhnout jejich zániku,
- jaké právní následky může mít pouze neúplné, resp. vadné zpochybnění uvedených práv.

Článek 2.

Zkratky a jiná označení

Při výkladu obsahu tohoto právního posudku necht' jsou níže uvedená označení a zkratky vykládány takto:

1. **Škola** – Západočeská univerzita v Plzni, popřípadě (podle souvislostí výkladu) její Právnická fakulta;
2. **Listina** – Listina základních práv a svobod uvozená ústavním zákonem č. 23/1991 Sb.;
3. **Nesrovnalosti** – pochybnosti, jež se ve smyslu článku 1 týkají studia některých studentů Školy;
4. **občanský zákoník** – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
5. **správní řád** – zákon č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
6. **Studijní a zkušební řád** – úplné znění studijního a zkušebního řádu Školy ze dne 11. července 2008;
7. **vysokoškolský zákon nebo ZoVŠ** – zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů;
8. **zadavatel** – Západočeská univerzita;
9. **zpracovatel** – advokátní kancelář Jansta, Kostka & spol.

Používají-li se dále v textu tohoto právního posudku ještě některé další specifické pojmy, je třeba je chápat a vykládat zásadně vždy ve smyslu, jaký jim je připisován v tom ustanovení citovaného právního předpisu, jemuž je tento text používající příslušný pojem věnován, popř. ve smyslu specificky vysvětleném samotným textem tohoto právního posudku.

Článek 3.

Práva vznikající v souvislosti s vysokoškolským studiem

a) *Právo na vzdělání, jeho úprava a rozsah*

Na nejobecnější úrovni a současně komplexně jsou práva vznikající v souvislosti s vysokoškolským studiem inkorporována v právu na vzdělání. To je, jak známo, upraveno v článku 33 Listiny, kde je v odstavci 1 nejprve obecně deklarováno jako právo každého a kde odstavec 2 specificky (kromě jiného) normuje, že mají občané právo na bezplatné vzdělání „*podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách*“.

Obvykle bývá právo na vzdělání vnímáno ve smyslu možnosti „přístupu ke vzdělání“. V širším slova smyslu však samozřejmě zahrnuje též práva další. V oblasti vysokoškolského studia (které je předmětem tohoto posudku) je to zejména právo na to, aby bylo přijatému studentovi vzdělání poskytováno za adekvátních podmínek v adekvátní kvalitě, a dále jsou to práva spojená s ukončením studia. (Pro zjednodušení se v dalších výkladech tohoto právního posudku většinou výslovně nepojednává o studiu v doktorském studijním programu, pro který však tyto výklady platí obdobně.)

b) *Práva spojená s ukončením vysokoškolského studia*

Práva spojená s ukončením vysokoškolského studia bývají (jak ostatně naznačují některé dosavadní přístupy k řešení Nesrovnalostí) intuitivně redukována na právo obdržet ten či onen vysokoškolský diplom. Struktura těchto práv je ovšem samozřejmě složitější, přičemž další práva, která zahrnuje, lze označit jako buď stejně významná, nebo dokonce jako ještě významnější. Nahlížejí-li se práva spojená s ukončením vysokoškolského studia takřikajíc časově „od konce“, jsou to:

- právo obdržet vysokoškolský diplom, tj. koneckonců právo na vysokoškolský diplom,
- právo obdržet akademický titul, tj. koneckonců právo na akademický titul,

- právo být všeobecně považován za osobu, která ukončila příslušné vysokoškolské studium, a mít její právní postavení, tj. koneckonců právo být absolventem vysokoškolského studia.

Tato práva se vzájemně v rozmanitých ohledech různí. Na tomto místě necht' jsou zmíněna jen hlediska povahy a významu těchto práv. Z hlediska povahy subjektivních práv jsou první dvě zmíněná práva právy relativními, tj. právy fyzické osoby vůči příslušné vysoké škole; naproti tomu uvedené třetí právo je právem absolutním, působícím *erga omnes*, takže mu odpovídá povinnost každého jiného (včetně ovšem příslušné školy, na níž bylo studium absolvováno) respektovat, že tato fyzická osoba je absolventem vysokoškolského studia, a podle okolností mu poskytnout tomu odpovídající podmínky (například v pracovně právních vztazích apod.). Odtud vyplývá též dopad hlediska významu uvedených práv. Téměř bez pochybností je více méně mizivý význam práva na titul; v našich podmínkách sice toto právo představuje společenskou prestižní hodnotu, ba někdy jeho absence může sehrát roli v politických vztazích (jak je to známo například z bývalých kauz JUDr. Kalvody nebo JUDr. Křečka), z právního hlediska je však význam tohoto práva prakticky téměř nulový. Podstatně jinak je tomu u práva na vysokoškolský diplom, neboť ten sám se v různých právních vztazích může ukázat jako mimořádně důležitý. Ve skutečnosti je však význam tohoto diplomu omezen jeho funkcí toliko důkazní. Právo na diplom tedy má význam pouze zprostředkovaný, a to jako právo, jehož výkonem lze dokázat existenci nejen práva na titul, ale především též onoho práva nejdůležitějšího, totiž práva jeho subjektu být považován za absolventa vysokoškolského studia.

Pokud jde o platnou právní úpravu uvedených práv, zasluhuje k ní uvést alespoň následující.

Právo na vysokoškolský diplom je vyvoditelné z ustanovení § 55 odst. 2, jakož i z ustanovení § 57 odst. 4 a 6 vysokoškolského zákona. Prvé z uvedených ustanovení obsahuje dikci: „*Dokladem o ukončení studia a získání příslušného akademického titulu je vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu.*“ Naproti tomu podle zmíněného § 57 odst. 4 ZoVŠ je vysokoškolský diplom „*dokladem o absolvování studijního programu v příslušném studijním oboru*“, přičemž podle § 57 odst. 6 ZoVŠ platí, že „*dodatek k diplomu obdrží absolvent studia ve studijním programu*“. I když se v dalším textu bude pro zjednodušení pojednávat pouze o samotném vysokoškolském diplomu (bez zřetele k dodatku k diplomu), je na jedné straně zřejmé, že zákon v dané věci legislativní přesností jazyka zrovna nevyniká. Na druhé straně je však vcelku nepochybné, že právo na vysokoškolský diplom jednak existuje a jednak je právem vznikajícím až na základě vzniku jiných práv. Normativní obsah zákona je totiž nutné v daném případě chápat ve smyslu implikace: „jestliže

někdo ukončí vysokoškolské studium, resp. absolvuje-li studijní program v příslušném studijním oboru a získá příslušný akademický titul, má právo na vysokoškolský diplom“.

Právo na akademický titul je v platné právní úpravě zřejmě nejproblematictější. Z § 45 odst. 4 ZoVŠ plyne, že „*absolventům studia v bakalářských studijních programech se uděluje akademický titul „bakalář“*“, z ustanovení § 46 odst. 4 ZoVŠ lze dovodit, že jde-li o studium práv, pak absolventům studia v magisterském studijním programu se uděluje akademický titul „magistr“, a konečně podle § 46 odst. 5 písm. a) ZoVŠ platí, že pokud takovýto absolvent magisterského studijního programu vykoná v téže oblasti studia státní rigorózní zkoušku, jejíž součástí je obhajoba rigorózní práce, pak po jejím vykonání se mu uděluje akademický titul „doktor práv“. Nejasnost daného práva spočívá zejména v tom, že není zřejmé, kdy a jak se akademický titul uděluje, neboť je možné vedle představy jeho časově samostatného nabytí předložit interpretace, v souladu s nimž nabytí tohoto práva časově více méně splývá buď s nabytím práva na diplom, anebo naopak již s nabytím práva být absolventem vysokoškolského studia (což se zdá být pravděpodobnější). Pro posuzovaný případ však tato nejasnost zřejmě není rozhodující. I zde totiž platí jak to, že toto právo existuje, tak to, že vzniká až na základě příčinné souvislosti, v daném případě jako důsledek řádného ukončení příslušného vysokoškolského studia, tedy nejdříve spolu se vznikem práva být absolventem tohoto vysokoškolského studia, popřípadě i později. Musí totiž platit, že jestliže někdo řádně ukončí příslušné vysokoškolské studium, má právo na to, aby mu byl udělen též příslušný akademický titul.

Jako klíčové se tedy v daných souvislostech ukazuje ono **právo být absolventem vysokoškolského studia**. Ani toto právo zákon explicitně neformuluje. I jeho existence je však nepochybná. Vyplývá z jednotlivých ustanovení vysokoškolského zákona, jež jsou následující. Podle § 45 odst. 3 ZoVŠ ohledně bakalářského studia platí, že „*studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce*“. O osobách, které se takové závěrečné zkoušce podrobí pak bezprostředně navazující ustanovení § 45 odst. 4 ZoVŠ hovoří, jak shora citováno, jako o „*absolventech studia v bakalářských studijních programech*“, jimž je přiznáno právo na akademický titul „bakalář“. Podobně ustanovení § 46 odst. 3 ZoVŠ stanoví o magisterském studiu, že „*studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce*“. A i zde se o osobách, které se takové závěrečné zkoušce podrobí, hovoří v bezprostředně navazujícím ustanovení § 46 odst. 4 ZoVŠ jako o „*absolventech studia v magisterských studijních programech*“, kterým je zase přiznáno právo na akademický titul „magistr“. Konečně právě těmto absolventům, kteří získali akademický titul „magistr“ se v ustanovení § 46 odst. 5 ZoVŠ přiznává možnost „*vykonat v téže oblasti studia státní rigorózní*

zkoušku, jejíž součástí je obhajoba rigorózní práce“. Zde zákon sice již nehovoří explicitně o absolventech této finální části studia. Není však pochyb, že takové osoby toto postavení nabývají a zákon proto analogicky navazuje bezprostředně následující citovanou normou o tom, že se v oblasti práva osobám, které takovou zkoušku vykonají, uděluje akademický titul „doktor práv“.

Vykonání uvedených státních závěrečných, resp. rigorózních zkoušek tedy představuje právní skutečnost, která má jako svůj právní následek nikoli jen právo na příslušný akademický titul a na vysokoškolský diplom, ale též právo být absolventem odpovídajícího studia a jako takový(á) též vystupovat a být všeobecně respektován(a). Osoba, která takové právo a postavení získá, tudíž – i když si třeba zatím nevyzvedla odpovídající vysokoškolský diplom – nepochybí (tím méně se dopouští podvodu), když o sobě tvrdí, že je absolventem vysokoškolského studia a když se například uchází o pracovní místo, pro něž je stanoven kvalifikační předpoklad vykonání takového studia. Skutečnost, že například budoucí zaměstnavatel bude od takové osoby zpravidla požadovat o takové skutečnosti důkaz (většinou právě v podobě vysokoškolského diplomu) je otázkou jinou, pouze procesní. Z hlediska hmotného práva však tato osoba má zcela jiné postavení, než měla před ukončením studia; již je absolventem daného studia a má jeho práva, neboť konstitutivním základem tohoto jejího postavení a jemu odpovídajících práv je právě toliko složení oné státní závěrečné, resp. případně rigorózní zkoušky. Přitom z téhož (hmotně právního) hlediska je dokonce zcela nerozhodné, zda a kdy si taková osoba vysokoškolský diplom vyzvedne, a již vůbec samozřejmě neovlivňuje její právní postavení to, zda se zúčastní akademického obřadu, s nímž jako s pravidlem počítá § 57 odst. 7 *in fine* ZoVŠ, či nikoli.

Článek 4.

Možnosti zpochybnění práv vzniklých v souvislosti s ukončením vysokoškolského studia

a) Zásadní podmíněnost práv

Právě podaný přehled samozřejmě neznamená absolutní nezpochybnitelnost uvedených práv vznikajících v souvislosti s ukončením vysokoškolského studia. Toto zpochybnění však má své meze a z nich vyplývající pravidla.

Základní z těchto pravidel spočívá na poznatku, že uvedená práva jsou nejen těsně související, ale též podmíněná. To pro účely potřeb Školy pragmaticky vzato znamená, že úspěšně zpochybnit právo na vysokoškolský diplom koneckonců předpokládá úspěšně zpochybnit právo na

akademický titul a – což je zřejmě nejdůležitější – úspěšně zpochybnit právo osoby na vysokoškolský diplom, jakož i její právo na akademický titul předpokládá úspěšně zpochybnit její právo být absolventem příslušného vysokoškolského studia.

V této souvislosti se nelze nechat mást zdánlivě klíčovou úlohou vysokoškolského diplomu. O tom totiž platí, že je veřejnou listinou, resp. je ve smyslu ustanovení § 57 odst. 7 vysokoškolského zákona považován za veřejnou listinu. Pro takovéto listiny přitom zase platí, že „*potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno*“ (srov. § 134 občanského soudního řádu a v obdobné dikci, bez slova „nařízení“, které je v dané souvislosti irelevantní, též § 53 odst. 3 správního řádu). To na jedné straně znamená, že lze zpochybnit, resp. popřít pravdivost toho, co je ve vysokoškolském diplomu osvědčeno, resp. potvrzeno. Takovéto popření však na druhé straně znamená dokázat nejen to, že osoba, jíž byl vysokoškolský diplom udělen, nemá odpovídající titul, ale především též to, že není absolventem příslušného studia. Takovým důkazem pak nutně musí zásadně být důkaz o tom, že daná osoba řádně neukončila příslušné studium, tzn. že ve smyslu shora citovaných ustanovení nevykonala příslušnou státní, resp. rigorózní zkoušku. (Celou věc souhrnně vyjadřuje ustanovení § 55 odst. 1 ZoVŠ, podle kterého platí, že „*studium se řádně ukončuje absolvováním studia v příslušném studijním programu*“, přičemž „*dnem ukončení studia je den, kdy byla vykonána státní zkouška předepsaná na závěr studia nebo její poslední část*“.)

b) *Otázka řádného ukončení studia obecně*

Řádné ukončení vysokoškolského studia je tedy na jedné straně legislativně „definováno“ kompletním vykonáním státní závěrečné zkoušky (tj. jejím vykonáním ve všech jejích složkách). Na druhé straně na sebe v textu zákona několikrát upozorňuje ono slůvko „řádne“, které při použití interpretačního argumentu *a contrario* přivádí k úvaze o tom, že vedle řádného ukončení vysokoškolského studia existuje též skončení tohoto studia, které řádné není, a klade se otázka, zda zákonodárce právě tímto slůvkem nechtěl náhodou naznačit, že lze složit státní závěrečnou zkoušku, aniž přitom dojde k řádnému ukončení vysokoškolského studia.

Zde lze zjevně interpretovat velmi spolehlivě tak, že zákonodárce existenci nikoli řádného ukončení vysokoškolského studia skutečně chtěl vyjádřit, že však pojem takového („nikoli řádného“) ukončení vysokoškolského studia vyhradil pouze takovým případům, kdy závěrečná státní zkouška složena nebyla. V jeho terminologii tedy nikoli řádné ukončení vysokoškolského studia znamená pouze případy podle § 56 odst. 1 ZoVŠ, kde se hovoří o tom, že se studium „*dále*

ukončuje: a) zanecháním studia, b) nesplní-li student požadavky vyplývající ze studijního programu podle studijního a zkušebního řádu, c) odnětím akreditace studijního programu, d) zánikem akreditace studijního programu podle § 80 odst. 4, e) vyloučením ze studia podle § 65 odst. 1 písm. c) nebo podle § 67“ (přitom citace jednotlivých ustanovení odkazují samozřejmě vždy na ustanovení samotného vysokoškolského zákona).

V této souvislosti by snad mohla vzniknout pochybnost pouze ohledně potenciální „konkurence“ mezi ustanoveními svazujícími řádné ukončení studia se složením příslušných zkoušek na jedné straně a mezi právě citovaným § 56 odst. 1 písm. b) ZoVŠ na straně druhé, a to v tom smyslu, že jsou teoreticky představitelné případy, kdy je v plném rozsahu vykonána závěrečná státní zkouška s tím, že student nesplnil požadavky vyplývající ze studijního programu podle studijního a zkušebního řádu. Takovéto případy jsou však vyloučeny platnou právní úpravou a v praxi tak nemohou nastat. Podle § 56 odst. 2 ZoVŠ totiž dnem ukončení studia podle § 56 odst. 1 písm. b) ZoVŠ je den stanovený studijním a zkušebním řádem, přičemž tento řád s ohledem na svůj předepsaný obsah samozřejmě nemůže za takový den stanovit žádný den, který následuje po dni, kdy byla vykonána příslušná státní zkouška. To ostatně dokládá i Studijní a zkušební řád, kde žádný takový den stanoven není a kde se pro tyto případy mají na mysli pouze případy, kdy k ukončení studia dochází na základě rozhodnutí děkana vydaného v souladu s článkem 28 tohoto řádu a kdy je teoretická konkurence s případy složení státní závěrečné zkoušky vyloučena. Jakmile je tedy vykonána státní závěrečná zkouška a došlo tak k ukončení studia, nelze samozřejmě již rozhodovat o ukončení studia pro nedostatek splnění požadavku studijního programu.

Znamená to proto, že na obecné úrovni lze dovodit zásadu, v souladu s níž tam, kde byla složena v úplnosti státní závěrečná zkouška, došlo též k řádnému ukončení vysokoškolského studia, přičemž analogický závěr lze učinit koneckonců i o složení státní rigorózní zkoušky.

c) *Otázka řádného ukončení studia specificky ve vztahu k Nesrovnalostem*

Vzdor právě uvedenému závěru se klade otázka, zda zásada v tomto závěru vyjádřená nemá své výjimky, a to právě s ohledem na specifikum toho kterého případu. Konkrétně by šlo o situace, kdy sice někdo složil v úplnosti a obecně řádně závěrečnou státní zkoušku (resp. rigorózní zkoušku), avšak došlo k nějakému pochybení, které připouští závěr, že příslušné vysokoškolské studium nebylo ukončeno.

V této souvislosti při odpovědi lze sotva vyjít z něčeho jiného než z podaného výčtu Nesrovnalostí. Stanoviska lze přitom zaujmout následující.

Tak jistě zcela irelevantní je skutečnost, že **bývalý student není chopen doložit absolvování předepsaných zkoušek**. Student samozřejmě nemá povinnost si doklady o složení zkoušek uchovávat a nemá ani povinnost složení zkoušek zpětně dokládat. To platí o jakýchkoli zkouškách, včetně státních závěrečných a rigorózních zkoušek. Na jedné straně je pravdou, že vyvolává určité podezření, pokud vysoká škola sama nemá o složení takových zkoušek žádný doklad, a to ani v listinné podobě, ani na žádném tzv. „elektronickém nosiči“. Na druhé straně však tato skutečnost ani samotné podezření z ní plynoucí samozřejmě nejsou a nemohou být hodnověrným podkladem pro závěr, že státní závěrečná, resp. rigorózní zkouška nebyla vykonána a že tak ani nedošlo k řádnému ukončení příslušného studia. Takový závěr je možný pouze při nepochybném důkazu o tom, že zkouška vykonána nebyla, přičemž na bývalém studentovi nelze požadovat nejen tento důkaz, ale ani důkaz opaku.

Neméně irelevantní je, pokud někdo **ukončí vysokoškolské studium v „nepřiměřeně krátké době“**. Předně je velmi relativní, co je dobou skutečně „nepřiměřeně krátkou“. (Vysokoškolský zákon sice pro bakalářský i magisterský, ba dokonce též doktorský studijní program stanoví nejen horní, ale i dolní hranici standardní doby studia, toto studium však může probíhat samozřejmě i v nestandardní době.) Kromě toho zpochybňování výsledků studia jen proto, že někdo takové studium ukončil dříve, a to třeba i podstatně dříve než většina jiných, je značně ošidné. Podceňují se tím možné výjimečné schopnosti nadprůměrných studentů, aniž se bere v úvahu, že právě s tím se počítá i v takových dokumentech, jakým je Studijní a zkušební řád (zejména v článku 32 o úpravě podmínek studia). Pozoruhodné přitom je, že se tím zcela pomíjejí dnes velmi četné případy studentů, kteří studium ukončí sice v „obvyklé době“, učiní tak však například na dvou vysokých školách, takže jim studium na jedné škole zabere v průměru pouhou polovinu toho, co běžným studentům méně nadaným či pilným.

Mimořádně problematická je též výtka směřující proti tomu, že **nebyly správně obsazeny zkušební komise** u státních zkoušek. Komise je totiž důsledně vzato „nesprávně obsazena“ i tehdy, když například některý její člen v průběhu zkoušky na určitou dobu opustí zkušební místnost, když při zkoušce nedává z toho či onoho důvodu náležitou pozornost odpovědím studenta atp., tj. v případech, které se v praxi mohou vyskytnout, ba se i vyskytují, aniž se nad tím ovšem kdokoli pozastavuje. Důvodem je jistě nejen realita života, ale především též to, že jde nikoli o jednotlivého examinatora, nýbrž právě o komisi, kde by jednotliví členové měli být schopni posoudit i odpovědi

z ostatních oborů, jež jsou předmětem zkoušek, a eliminovat tak případná rizika nesprávností při zkoušení. I kdyby tomu tak však nebylo, je si nutné uvědomit, že právo studenta na vzdělání zahrnuje v rámci dílčího práva na to, aby mu bylo poskytováno adekvátní vzdělání, též další dílčí právo na to, aby jeho státní zkouška proběhla ze strany vysoké školy *lege artis*. Znamená to tedy, že je odpovědností nikoli studenta, nýbrž školy zabezpečit řádný průběh státních zkoušek, v důsledku čehož případné nedostatky v tomto směru nemohou jít nikdy k tíži studenta.

Tento závěr, který lze mimo jiné vztáhnout jistě i na předchozí případ postoje školy k adekvátní délce studia studenta, pokud škola tu či délku studia uznala, platí obdobně i pro četné další případy, jmenovitě pak pro případ, kdy **diplomová či rigorózní práce nesplňuje předepsané požadavky**. Zde si je nutné prvořadě uvědomit, že ve shora uvedeném smyslu je obhajoba diplomové práce součástí státní závěrečné zkoušky a obhajoba rigorózní práce součástí rigorózní práce. Znamená to tedy, že je v dané souvislosti nutné rozlišovat pouze dva případy nedostatků. Na jedné straně případ, kdy diplomová, popřípadě rigorózní práce nebyla předložena, a na druhé straně případ, kdy je takováto práce sice tak či onak vadná, avšak existuje. V prvním případě chybí část závěrečné státní, resp. rigorózní zkoušky, neboť nelze obhájit práci, která neexistuje; v důsledku toho jde tedy o nedostatek, který přímo *ex lege* způsobuje, že taková zkouška nebyla vykonána a studium tudíž nebylo a ani nemohlo být řádně ukončeno. (Tento případ ovšem samozřejmě zase nelze automaticky ztotožňovat s tím, když škola diplomovou, popřípadě rigorózní práci nemá založenou, resp. „nemůže ji najít“ a kdy platí obdobně to, co bylo shora řečeno o absenci dokladů o vykonání těch či oněch zkoušek.) Naproti tomu ve druhém případě je situace taková, že sice došlo v jedné části státní závěrečné zkoušky, resp. rigorózní zkoušky k tomu či onomu pochybení, pokud však tak či onak vadná práce byla přece jen obhájena, jde o nedostatek „na úrovni“ případu, kdy při státní závěrečné či rigorózní zkoušce byla zjištěna neznalost (dokonce podle názoru některého člena komise třeba i zcela zásadního významu), avšak podle celkového závěru zkušební komise tento nedostatek nevedl k tomu, že zkouška nebyla vykonána. Je přitom jistě naprosto neudržitelná představa, že by bylo možné jakkoli, tím spíše pak pouhým postupem vysoké školy, následně revokovat to či ono rozhodnutí zkušební komise, ať již jde o komisi rozhodující v rámci ústní části zkoušky nebo v rámci obhajoby diplomové, popřípadě rigorózní práce. Lze tedy i zde shrnout, že za případné nedostatky tohoto druhu nese plnou odpovědnost škola a nikoli bývalý student, jehož se tyto nedostatky týkají.

Obdobné hodnocení dále platí i pro případy takových nedostatků, jakými je **vykonání zkoušek v jiném oboru, než na který byl student přijat**. Sám výskyt tohoto nedostatku, který se spíše jen traduje, není bez pochybností. Avšak i když v praxi tento nedostatek obecně může nastat,

sotva lze vytýkat studentovi, že úspěšně vykonal zkoušky, které mu škola vykonat umožnila a které jako kontrolu studia aplikuje vůči jiným studentům. Přitom jakkoli třeba nebyly naplněny všechny formality toho či onoho přijetí, lze při takovémto postupu školy usuzovat na to, že nastala taková situace, jako by student byl přijat do studia oboru, v němž zkoušky vykonal. Jde opět jen o případné pochybení v organizaci studia, jejíž podrobnosti student není povinen znát, kterou často ani nemá možnost kontrolovat a jejíž vady (způsobené vždy tak či onak především samotnou vysokou školou) tak nemohou být ke škodě studenta.

Od shora uvedených (prvých dvou) případů, kdy v zásadě nepochybí nikdo, jakož i od (dalších tří) případů, kdy tak či onak pochybí škola, avšak pouze v rámci svých interních norem, je nutné odlišovat případy, kdy dojde k pochybení, jež je reprobováno samotným zákonem, a to třeba i implicitně. Takový případ by mohl nastat tehdy, kdy by škola umožnila ukončit studium ve studijním programu, k němuž nemá akreditaci, neboť (jak shora naznačeno), podle § 56 odst. 1 písm. c) a d) ZoVŠ studium končí jednak odnětím akreditace studijního programu a jednak zánikem akreditace studijního programu podle § 80 odst. 4 ZoVŠ (tj. oznámením vysoké školy o zrušení studijního programu nebo uplynutím doby, na kterou byla akreditace udělena). Akreditace studijního programu je ovšem koneckonců vždy akreditací bakalářského programu a magisterského programu, jež v rámci posuzovaného případu konkrétně Škola pro relevantní období a obor měla, přičemž v rámci akreditace magisterského studijního programu se sice rozhoduje i o oprávnění přiznávat akademické tituly podle § 46 odst. 5 ZoVŠ, toto oprávnění ovšem Škola (v podobě oprávnění udělovat titul JUDr.) rovněž měla. Hovoří-li se tedy v rámci Nesrovnalostí o **udělení titulu v oboru, ke kterému neměla škola akreditaci**, zřejmě se to v případě Školy dost dobře nemůže týkat titulů bakalář, magistr ani doktor práv a tím méně může být na tomto základě zpochybněno, že osoby, které složily příslušné státní závěrečné zkoušky v bakalářském studijním programu či v magisterském studijním programu, resp. které složily státní rigorózní zkoušky, řádně ukončily odpovídající studium a staly se tak jeho absolventy.

Lze tedy shrnout, že na základě konfrontace Nesrovnalostí (a platí to jistě i o jiných možných obdobných případech) s platnou právní úpravou není možné ani na specifické úrovni dospět k závěru o tom, že by existovala možnost, aby někdo složil státní závěrečnou, popřípadě rigorózní zkoušku, aniž by tím řádně ukončil odpovídající vysokoškolské studium a stal se tak absolventem tohoto studia.

Odtud pak vyplývá další pravidlo, v souladu s nímž platí, že **úspěšně zpochybnit právo být absolventem příslušného studia v zásadě nutně předpokládá úspěšně zpochybnit, že byla**

vykonána příslušná státní závěrečná, resp. rigorózní zkouška. Takové zpochybnění však zase předpokládá hodnověrný důkaz a nikoli pouhou domněnku vyplývající z toho, že o složení takové zkoušky není k dispozici žádný doklad.

d) *Institucionální stránka zpochybnění práv*

Úspěšné zpochybnění toho, že byla vykonána příslušná státní závěrečná, popřípadě rigorózní práce se na první pohled zdá být možné cestou samostatného postupu Školy. To je ovšem zásadní omyl. V daném případě totiž jde současně (a především) o zpochybnění práva (být absolventem), které bývalý student nabyt a které má, jak řečeno, ve vztahu nikoli jen ke Škole, ale ke každému.

V posuzovaných souvislostech si tedy lze **stěží představit jiný postup *lege artis* než ten, že o případné sporné otázce složení zkoušky, resp. existence práva rozhodne nezávislý soud.** Ten přitom bude zkoumat nejen tuto otázku samu, ale samozřejmě též otázky oprávnění podat návrh na rozhodnutí o ní.

Článek 5.

Vadné zpochybnění práv vzniklých v souvislosti s ukončením vysokoškolského studia a jeho možné právní následky

a) *Nedostatky zpochybnění práv*

Se závěrem uvedeným na konci předchozího článku je v rozporu představa, že lze nápravu Nesrovnalostí zjednat samotným odnětím příslušného akademického titulu a zrušením vysokoškolského diplomu ze strany Školy.

Předně, pokud jde o samo uvedené odnětí akademického titulu, je postupem, který náš právní řád nezná a, s výhradou krátkého období v padesátých letech minulého století (tj. za účinnosti původního znění § 44 odst. 1 písm. d) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona), jej neznal nikdy. Je všeobecně známo, že o takovémto opatření v podobě odnětí titulů bakaláře, magistra či doktora práv není oprávněn rozhodnout dokonce ani soud v trestním řízení, přičemž s odnětím těchto titulů nepočítá ani vysokoškolský zákon odnětím příslušného akademického titulu.

(V podrobnostech k těmto otázkám viz zejména Púry, F., in: Šámal, P, Púry, F., Rízman, S., Trestní zákon, Komentář , 1. díl, C.H.Beck, Praha 2004, str. 429 a násl.)

V úvahu tedy připadá pouze (ovšem i zde s problematickými důsledky pro sám udělený akademický titul) uvedené zrušení vysokoškolského diplomu ze strany Školy. Jaké však takový postup může mít důsledky pro bývalého studenta Školy? Podle názoru Zpracovatele žádné.

Jestliže někdo vykonal příslušnou státní závěrečnou či rigorózní zkoušku a jednou se stal absolventem odpovídajícího studia, nabyv tím právo, aby byl jak Školou, tak každým jiným za takového absolventa považován, získal tím, jak shora uvedeno, jak právo na titul, tak právo na vysokoškolský diplom. Nebylo-li tedy jeho právo být absolventem příslušného vysokoškolského platně zrušeno, zjevně neexistuje právní prostředek, který by jej efektivně přinutil k tomu, aby vysokoškolský diplom napříště nepoužíval a aby ho dokonce Škole vrátil. Použití proti němu vindikační žaloby je zjevný nesmysl a ani zdržovací žaloba nemůže s úspěchem obstát, neboť majitel vysokoškolského diplomu prostě stále je absolventem vysokoškolského studia a na vysokoškolský diplom má právo.

V důsledku toho analogická je i úvaha o užívání akademického titulu uvedeným absolventem vysokoškolského studia. Ať Škola prohlásí cokoli, resp. ať přijme jakékoli rozhodnutí o „odnětí“ akademického titulu, nemá bez účinného zpochybnění práva být absolventem vysokoškolského studia žádnou možnost zabránit takovému absolventovi, aby nabytý titul i nadále užíval.

Lze tedy shrnout, že **dokud neexistuje soudní rozhodnutí, z něhož vyplývá, že bývalý student školy nesložil závěrečnou státní zkoušku, resp. rigorózní zkoušku a že tak nemá právo být považován za absolventa příslušného vysokoškolského studia, bude jakýkoli úkon Školy směřující k „odnětí“ akademického titulu a ke zrušení vysokoškolského diplomu takového bývalého studenta naprosto zbytečný a (s dále uvedenou výhradou) právně též zcela irelevantní.**

b) Možné právní následky vadného zpochybnění práv

Pokud by Škola ve shora uvedeném slova smyslu vysokoškolský diplom zrušila, popřípadě navíc též rozhodla o tom, že „odnímá“ akademický titul, šlo by o rozhodnutí, která by mohla mít

svou právní relevanci, ovšem toliko negativní, a to ve vztahu ke Škole. Počítat je přitom nutné přinejmenším se dvěma druhy žalob.

Předně, jestliže někdo je absolventem vysokoškolského studia na Škole, aniž je to jakkoli právně relevantně zpochybněno, pak se nepochybně týká (dokonce z nejednoho hlediska) jeho osobnosti, jestliže Škola bude tvrdit, že mu ruší vysokoškolský diplom a že jeho právem není užívat nabytý akademický titul. Proto základní žaloby, které by bylo nutné očekávat, by byly **žaloby na ochranu osobnosti**. Takovouto žalobou se žalobce může v souladu s § 13 odst. 1 občanského zákoníku domáhat, jak známo, nejen toho, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti, resp. aby byly odstraněny následky těchto zásahů, ale též toho, aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Přiměřené zadostiučinění přitom, jak neméně známo, může být podle § 13 odst. 2 občanského zákoníku požadováno i v materiální formě, tj. jako náhrada nemajetkové újmy v penězích.

Kromě toho je sotva zpochybnitelné, že uvedeným postupem Školy mohou být způsobeny též výrazné újmy majetkové. Nelze vyloučit skutečné škody, většinou by ovšem zřejmě šlo o ušlý zisk. Velmi pravděpodobným prostředkem ochrany bývalých studentů by tedy byly též **žaloby na náhradu škody**. Podle okolností přitom může jít o škody mimořádného rozsahu.

I když se odhlédne od rizika dalšího poškození kreditu Školy, je nutné vážit i mimoprávní otázku, zda Škola bude schopná případné extrémně vysoké náklady spojené se soudními řízeními o uvedených žalobách vůbec nést.

Článek 6. **Závěry**

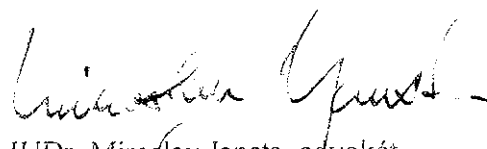
V souladu se vším, co bylo shora uvedeno, lze v posuzovaných otázkách pochybností týkajících se studia některých bývalých studentů na Právnické fakultě Západočeské univerzity (Škole) dospět podle názoru zpracovatele k následujícím závěrům:

1. **Ukončí-li někdo vysokoškolské studium, vzniká mu nejen právo obdržet vysokoškolský diplom, tj. koneckonců právo na vysokoškolský diplom, jakož i právo obdržet akademický titul, tj. koneckonců právo na akademický titul, ale též právo být všeobecně považován za osobu, která ukončila příslušné vysokoškolské studium, a mít její právní postavení, tj. koneckonců právo být absolventem vysokoškolského studia.**

(Řeč je pracovně o studiu v bakalářském studijním programu, magisterském studijním programu a o programu ukončovaném státní rigorózní zkouškou.)

2. Úspěšně zpochybnit právo osoby na vysokoškolský diplom, jakož i její právo na akademický titul předpokládá úspěšně zpochybnit její právo být absolventem příslušného vysokoškolského studia.
3. Úspěšně zpochybnit právo být absolventem příslušného vysokoškolského studia lze zásadně pouze soudní cestou, a to úspěšným zpochybněním toho, že byla vykonána příslušná státní závěrečná, resp. rigorózní zkouška.
4. Povaha a kvalita nesrovnalostí, k nimž na Škole došlo, nedávají reálný předpoklad pro to, že by bylo možné úspěšného zpochybnění ve smyslu bodu 3 dosáhnout, a to i s ohledem na skutečnost, že důkaz o nevykonání zkoušky musí být nezpochybnitelný, Škola jej musí obstarat sama a nemůže jím samozřejmě být to, že o vykonání zkoušky neexistuje žádný doklad.
5. Nedojde-li k úspěšnému zpochybnění ve smyslu bodu 3, pak každý pokus Školy zrušit vysokoškolský diplom a „odejmout“ akademický titul je jednak mimořádně rizikový, neboť hrozí úspěchem žalob na ochranu osobnosti i na náhradu škody, a jednak věcně zbytečný, neboť neexistují právní prostředky, které by zabránily dalšímu držení a používání zrušených diplomů, jakož i dalšímu používání „odňatých“ akademických titulů.

V Praze dne 18. června 2010

JUDr. Miroslav Jansta, advokát

společník společnosti

Advokátní kancelář Jansta, Kostka spol. s r.o.